

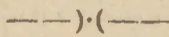
Ան Պոլսոյ այդ հանձարը, որոցէ բանձարը, որ Պոլսի հայրենիք բառին նշանակութիւնն իսկ չէր հասկցած առկաւին, թող չի կարծէ թէ «թուրու մպածի», «ՏՅՕՅԱ», «ժամկոչ», «Չրհանկիր» եւն. բառերով կրնայ իր սնանկացած հայրենասիրութեան գրամատուցին աւելցնել. ամէն անգամ որ իր խօսքը կուզէ «Ծալթու մի» եւ նմանօրինակ կերպով զինքը գանակոծողներու: Արդէն իր սխալին մէկ աննշան մասին ճանչնալը (եթէ չուեն դարձեալ հետաւոր նպատակ մը այդ բանին մէջ ալ), իր վերջին «Անահիտ»ին մէջ, կը պարտի այդ անաչառ գրիչներուն: Անտակ որդի մըն է Չ., կը փափաքէինք որ զիջէր զար ու իր հայրենիքին ալլապէս օգտակար ըլլալու ջանար:

Խրատ մը. — Չ. բարոյապէս անանկացած միտք մը եւ սպէս զուտ մը, լաւ կը լինէր որ գրական հրատարակի վրայ, փոխանակ գատարկ պոռնիքներ ընելու, Բարիքի մէջ համալսարան (որուն դասն ուր զտնուելն իսկ, անատարակոյս չը գիտեմ) յաճախէր, ու քանի որ գրականութեան սիրահար է, այդ ճիշդ կատարելագործէր, ու վերջը, «Անահիտ»ը հրատարակէր. առանց իր երբէք չի հասկցած եւ չի հասկնալիք ինչորոշ գրադէյու: Պոլսոյ համեստ կեդրոնականին աննշան սանը, որ միշտ գերօնիքով լեցուցած է նիշագրութեանց սուտարեւորը, համալսարանականներու արժէքը վերլուծելու համար, պէտք է անոնց չափ, գոնէ քսոսողին չափ, մաքի պաշար ունենայ. այն ատեն միայն՝ հիմակուան պէս ծիծաղելի չէր գտնար, ու իր անասնելի գրուածքները, որոնց մէջ ո՛չ հիմ կայ եւ ո՛չ ձեւ, ընթերցանելի կը լինէին:

— Ծարժումի խմբագրութեան — Կ. Գալֆայանի մասին ձեր յայտնած կարծիքէն եմ. իր ուխտով չափազանցած է, ասիկա իր անփորձութեան հետեւանքն էր. կարճէր զինքը խրատել եւ ո՛չ գատապարտել իր ապագան փչրելու զխուստով: Կրկնութեան մէջ միայն «Խաչագոր» անականը կարելի էր տալ կարծեմ:

Վ.ԶԱՎԵՆ

Բարիք, 12 նոյեմբեր

Ս Ա Ն Կ Ա Վ Ա Ր Ժ Ա Կ Ա Ն

ՂԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՆՋԱՏՈՒՄՆԵՐԸ

Դարուս կրթական յատուցումութեան գործին մէջ մեծագոյն քայլը այն օրէն անուանեցաւ, երբ մարդկային գաստիարակութեան հետաքրքրուող անձերը զգացին կրօնական եւ աշխարհական գաստիարակութեան անջատման պէտքը, որոնց միացումը, զիւտական կրթութեան աստիճանական զարգացմամբ, այլեւս իրար հակասելու աստիճանականութիւն կր գտնար եւ ուսուցիչը զժողովրդին կացութեան մը կը մատնէր, ստիպելով կամ գիտութեան սկզբունքներուն գաւաճանել կամ կրօնական նախապաշարութիւնը ար-

ՀԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

Անթուրիանը չը կազմակերպուած մարդը կը ստիպէ ամենաստակալի միջնորդութեամբ զիմել:

Այն որ ձեռնած է պէտք է ապրի: Առանց հացի ապրելը կարելի չէ:

Ինքզինքնին հայ ազգի բարւոքման իր թէ նուիրող կեղծ ազգասէրներ ամենէն շատ այս ստակալի տենդէն բռնուած են:

Սմէն կողմէ հաց ստակ կը մուրան:

Իրենց վիճակին բարւոքման համար այս ինչին կամ այն ինչին վրայ կը յարձակին. աչքեր շլացնելու, ժողովուրդը համոզելու որ իրենք են միայն վստահելի անձերը եւ թէ անկողմնակալ. չեն ուշանար հրատարակել ամէն տեսակ վատ գործերը, զեղծումները որոնք կը պատահին ինչ ինչ կազմակերպութեանց մէջ, չափազանցելով ու իրենց ատելի անձին վրէժի փաթկումով:

Սյո որքան ցաւալի նոյնքան ալ ծիծաղելի է լրջախոհ անձերու առաջ:

Ասկից միմիայն օգուտ կրնան քաղել անոնք՝ որոնք ու եւ լաւ գաղափար չունին մէկու վրայ, ու անոր ետեւէն փոս կը փորեն: Ժողովուրդին բոլոր անդամները ի հարկ է թէ ամէն բան չեն կարող ըստ պառաճին գատել. անոնց համար վատ ըսուածը վատ է, եւ աչնիւ ըսուածը աչնիւ:

Աւրեմ ինչի՞ կը ծառայէ աջարքները հրատարակ նետելը, որոնք կը տեսնուին յաճախ մեր թերթերուն մէջ. առ ոչինչ բայց եթէ մտքեր պղտորել, պղտոր ջուրին մէջ ձուկ որսալու համար:

Մենք կարգահատինք այս աւարքներու վրայ որոնք մեր նոյնիսկ զարգացած համարուած պահպանողական փթթած ուղեղներու արդիւնքն են:

Իացարձակ ճշմարտութեան մը

առաջ ստորնացումէն վախցած «երեւելի խմբագիրներէն» մէկը կը համարձակի ինքզինքը Հայ Բ. Դաշնակցութեան անկեղծ բարեկամը ներկայացնել ժողովուրդին... հա՛, հա՛, հա՛... ատոր ալ պատճառը շատ լաւ կը հասկանանք մենք. նա արդեօք որո՞ւ կը լինցնելու համար գրած է այդ պոչաւոր սուտը:

Անշուշտ միմիայն ինքզինքը խաբելու համար:

Ի՞նչ յուսանք այսպիսի մէկէրէն որ ոչինչ արժողութիւն ունեցող խմբիւրներու համար իրենց սկզբունքը կը խախտեն:

Աւրեմ եթէ այդպէս է, մենք կարող ենք ըսել որ անոնք ու եւ սկզբունքի տէր չեն. այսօրուան վատը, վաղը աչնիւ կը հոշակեն:

Վա՛յ Հայ Բ. Դաշնակցութեան որ այսպիսի անկեղծ ու անխախտ սկզբունքի տէր բարեկամներ ունենալու արժանի է եղած:

Վերջերս կը լսենք ասկէ անկէ թէ՛ մեր միմիայն հայ ազգին շահերը մտածելու գաղափարը ընդգրկող խումբ մը անձնաւորութիւններ գիտաւորութիւն ունին մասնաւոր կազմակերպութեան մը ձեւաւարկել, որու նպատակը պիտի ըլլայ ուսուցչաց գործիչներուն թրքահայոց մէջէն արտաքսուելուն նպատակով ամէն միջոց ի գործ դնելով:

Պիղ ուրեմ... Ի բոլոր սրտէ յաջողութիւն կը մայթենք այդպիսի անձնուէրներու... ՄՈՒՐՍ-ՍՈՒՐՍ

ԻՐԱՆԻՆՔԻ ԵՍՉՍԱՃԻ ԼՐԱԳՐԱՊԵՏԻՆ

Մեծ գաղափար խմբագիր, ճիշդ ազգի համար մեծ զոհաբերութիւն մը ըրած էք ձեր խմբագիր ըլլալով. թերթի ինքնին գրական է ձեր անգնահատելի բազմաթիւ արժանիքներուն. աւելորդ էր փաս-

տարանով միասին ձեր «գեղարուեստական գրչովը» ձեզ արգարացնել:

Պնակալէզ անունը գրական ապարէզին մէջ ձեզի նմաններուն յատկացեալ է. մարդկութեան վրայ ունեցած լայն հայեացքներու ու ձգտումներու անկեղծութիւնը ամէնուն յայտնի է. նոյնպէս յայտնի են նաեւ այն հայրենանուէր իտէալները որ ձեզ թելադրեցին «Հուլուզ» հրատարակել եւ այն անկեղծ ու սրբատարու յայտնեցները որ թուրքիոյ ապագան պիտի ողբային: Կը կարծէք թէ այդ թագուն վաշխառուական հաշիւներդ չենք ըմբռնած, դուք ատիթէն ուղեցիք օգտուիլ Մուրաւանիւրը աչքի առջեւ ունենալով:

Չեմ մեղադրեր ձեզ. ճարպիկ էք եղեր. եղբայրս թեւեւ ու շարժութեանն ընտիր ձերքեր ստացեր էք: Բայց պէտք է խոստովանիք որ ներկայ յիսի գործարանին ալ հիմնուած է բացառապէս միեւնոյն շարժառիթներէն, քիչ տարբեր հաշիւներով. ձեր անդին ու ազգօգուտ զոյուլութիւնը պահպանելու ու անթուրութեան ուրուականը հալածելու: Կատարեալ խնդրատակութիւն պիտի ըլլայ ձեր անանկացեալ ուղեղով ճշմիք համոզել մինչեւ իսկ միամտները ձեր գաղափարական ըլլալիդ հաստատելու: Իբրեւ հայ խմբագիր ընաւ փոխուած չէք. թիւրք խմբագիրներու ամենափայլուն բարեմասնութիւնները իւրացուցած էք. գաղափարը ու սկզբունքը միայն նոստայի համար կը գործածէք, իսկ կը պաշտէք ձեր զոյուլութեան անմիջական իրերը «բաժանորդ մը կամ գրամը». օգիտութեան ու անզգայութեան մարմնացում խաւարամիտ ազաներուն «խըյախ» պաշտպանն էք. որովհետեւ միայն անոնք կը գնահատեն ձեր թրքական շոյոքորթութիւնները ու լաքէյական քծնումները եւ միանգամայն սպգօգուտ տաղանդդ:

Հարվէյ անկրօն հոշակուեցաւ արեան շրջանը գտած ըլլալուն համար: Շատեր ստիպուեցան մաքաթիլ ամբողջ պապական եւրոպայի դէմ եւ մահուան սպանալիքներէն մազապուր ճշգրտարեցան, պապերու զեղիւ ու շուսայ կեանքին դէմ ըողորմած ըլլալուն համար: Եւ սակայն, մարդկութիւնը անոնց քան ուրիշ ոչ ոքի պարտական է մարդկային նորագոյն մտքին ծագումը եւ բանականութեան մեծագոյն իրաւունքներուն յարկանակը:

Դար մը առաջ Ֆրանսան, ժի՞ գարու քաղաքակրթութեան այս յանդուգն յատուցանան էր որ, աշխարհական եւ կրօնական գաստիարակութեան անջատումը քարոզեց ու գործադրեց զայն բաժնիքով Դաւորոցը եկեղեցիէն: Անկէ ետք, միւս ազգերը կարգաւ հետեւեցան անոր:

համարել, կրօնքի սուանդապահները գայթակարելով զայնասուններ կը բարձրացնէին երբ շուտուցիչը կայծակը կը բացատրէր իրբեւ մթնոլորտային ելեքարականութեան արդիւնք եւ որոտումը՝ անոր հետեւանքը, հապա աստուածային պատուհա՞քը, հապա եղիա մարգարէին կասքը... Աւ կոյը կըսկսէր, զժողովային իրարանցումը, անխիղճ հալածանքը սեւ վեղարուերներուն՝ որոնք սպիտ ամբոթէն կոյր նախապաշարութիւններն մէջ արձագանք գտնելով, կը պոռթկային կասաղօրէն ճշմարտութեան անկաշառ ատոյաններուն զխուս: Բայց զիտութեան անվեներ նահատակները, գաստիարակութեան անխոնջ առաքեալները չի միտակցան այդ լիբր վայնասուններէն. անոնք իրենց ճամբուն մէջ ընթացան անստիպան անհաճութեան ցոյցներուն: որովհետեւ իրենց նպատակն էր իրերը ներկա-

յացնել մեզ ինչպէս որ են ու ոչ թէ ինչպէս կուզեն տեսնել ճողովորդին պղտոր աչքերը: Մարդկային յատուցողութեան ամէն մէկ քայլը որ մեզի նպատակեց աւելի մօտէն ծանօթանալու երկնքին, երկրին ու մեր անձին հետ, ձեռք բերուեցաւ չնորհիւ այն մեծ մարդոց հաստատամտութեան. անձնութիւններու եւ արիւթեան՝ որոնք թէ եւ ատեն մը թըշնամանք ու հայհոյանք կրեցին, բայց այսօր ամենէն ալ հաւասարապէս յարգուած են: Աթէնքի մէջ եօթնամասնական Սոկրատ թոյն խմելով անձնասպան ըլլալու գատապարտուեցաւ, որովհետեւ իր արտայայտած գաղափարները ժամանակին նախապաշարութիւններուն դէմ էին: Կալիէոս բանին մէջ անեղ տանջանքներու ենթարկուեցաւ, որովհետեւ երկրիս շարժումը հաստատած էր: Սրինոզա հրէական համայնքէն դուրս նետուեցաւ իր համաստուածեան փրկութեամբ իր համար: Տօքթօր

Անկերպարան թերթիդ սնունդ ու հիւթ տուող անձերուն, ապերախտօրէն հայհոյանքներովդ վարձատրեցիր. լրագրական ամէն սրբութիւն ու օրէնք ոտնակոխ ընելով թղթակիցդ մատնեցիր:

Գրական սրբապղծութիւնը բնաւ չէք կամեր գիտենալ, որովհետեւ այդ կոչումը չունիք: Բայց ձեզ անկողնակալ մամուլի ներկայացուցիչ քանի որ կը հռչակէք, միթէ՞ ձեր պարտքը չէր ազգային դատին զոհուող անհատի մը անունը յիշել կամ ալ իրերէն հայ անկողնակալ խումբ բազիր քննադատական երկտող մը նուիրել. դուք թողուցիք որ Ֆիլիպէի այդ ապուշ գրողը ծաղրանքով վերաբերի ձեզմէ շատ բարձր հայու մը յիշատակին: Հիմակ երբ խարազանի սաստիկ հարուածները գլխուդ իջան, սթափուեցա՞ք, ճանչցա՞ք ձեր սխալը ինչպէս նաեւ այդ զոհին յարգելի գործիչ ըլլալը:

Մեծդ խմբագիր, ապիկարութիւնդ ու լրագրական անճարակութիւնդ ամէն մի քայլափոխիկ կը ցուցնեն. փոքրիկ յանցաւոր աշակերտի նման կը զանգատիս քեզ պնակալէջ կոչելուս, և մի առ մի կը թուես այն պարտականութիւնները որ դու անթերի կատարեր ես. իրաւ սր գուծս կը շարժես:

Ինչպէս թիւնդ ու տգիտութիւնդ աշնան տերեւաթափ ծառերու պէս մերկացած են. հնութեան փոշիները ու դարերու ժանգը կրող մտքերդ ու գաղափարներդ վաղուց է որ քեզ պնակալէջ քրտուցէ որ բարեւոյնի առիթովը նետած են: Միայն գովելի է այդ հարուստ հայհոյանքներովդ «էնցիկլօրէտի» որ խնամքով կը պահես նեղը ինկած ժամանակդ այդ պահեստի վէճքերուդ դիմելու: Երբէք պախարակելի չէ. սկարը ու թոյլը այս միջոցներով կը պաշտպանուին: Զեք այդ եղական զիտութեան պաշարի ցուրբըր ձեր նկատարարին ամենազօրաւոր արտայայտիչն է ձեր գաղափարական արտաբանութիւնը: Երբ զգալի ընդհանրական ու գրական արշաւանքները միջոցն է վերջ զնելու այն անվտանգութեանց ու պայքարներուն՝ որոնք արդէն չափէն աւելի տեսցին:

Իսկ ձեր անճարակ փաստաբանին տարակող լեցուն անիմաստ ու անվայել բառերուն, սաչափ կը դիտեմ որ իր փողոցային լեզուովը շաղախած Ֆիլիպպիականները միայն զինք կը պատկերացնեն: Իսկ խայտառակ, իրր, սրիկայ բառերը ձեր ցեխի զոհուող անհատներուն նման չենք ես: Երբ ընդհանրական է այդ ուղեւորները ձեր գործարանին թէ վարկը թէ պատիւը կը բարձրացնեն:

Այդ անակաշիւտները որ ինծի կողմէք, խնամք դուք վայելեցէք. ատուք ձեր ծննդական սեփականութիւնն են, քանի որ ձեր հատուկ թողած օրինաւոր ժառանգութիւնն է:

Այս է իմ վերջին պատասխանս. գիտնականդ ես գիտեմ, քեզի հետ զբաղելովս, ձեզի արտակարգ պատիւ մը ըրած կըլլամ: Զեղի խրատ, յիշեցէք սուսանկիւն առածը, «ուժեղ չափէ ու այնպէս հրապարակել», որ խայտառակութեան դափնիներով չը պտակուիս:

Իսկ մնացեալ ինչ մը քոտուներու ունեցնելուն ու փողոցային փարցալի ճովճովոցներուն դոյզն կարեւորութիւն տալն իսկ շարժէր:

Սօֆիա, 14 նոյմ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 26/14 նոյմ.

Երկար առեւնէ ի վեր է որ «Շարժում»-ի գրած չեմ:

Զը կարծէք թէ ն/թ չունիմ գրելու: Ընդհակառակը, նիւթն այնչափ շատ է որ անոր ծանրութեան տակ կը խեղդուիմ. չեմ կրնար ժամանակին հասնել: Մէյ մըն ալ այս կայ որ ամէն նամակ

Օրմանեանով սկսիլ ստիպեալ եմ. նոյնպէս և վերջացնել: Իրօք, ես ալ ձանձրացայ առ կարգի նիւթէն, հապա ի՞նչ եղաւ ընթերցողս:

Ինչ ալ ըլլայ նորէն այն շրջանէն բան մը պիտի գրուի, առ ք մըն է տանք Օրմանեանին:

Հսեցէ՛ք, առտոպիլ չէ ըսածս, այլ գառն, արիւնտ իրականութիւն:

Արդէն գրած էի, որ կայտերական մեծագոյնը իրատէն չիրականացաւ և չի պիտի իրականանայ. ասոր մասին և ոչ ոք կ'սկսած ունէր:

Հիմակ կուզամ ձեզի հաստատել, որ անոր արամագծօրէն հակառակը սկսաւ գործադրուիլ ոչորմամ Սուլթանին կողմէն:

Ամէն յարաբերութիւն թէ գաւառներէն հոս, թէ ասիէ գաւառները բացարձակ կտրուած են հայերուն համար:

Ասկէ կանոնաւոր թէսքերէով գաւառացիները կը մեկնին հայրենիք, բայց ծովափնեայ քաղաքներուն մէջ կարգիլուին. կը մնան մինչեւ անթուրմէնէ մեռնիլը: Գաւառներէն ալ անցողիկ կուտան փոքրութիւն անձերու, բայց ետեւէն նաւահանդիտները կը հեռագրուին որ արդիւնն ցնոր կարգադրութիւն, իսկ կարգադրութիւն չը կայ:

Տրապիզոնէն 200է աւելի ճամբորդներ խանհուր անկիւնները կ'սպասեն ես կամ տաշ շարժելու հրամանին. Սամսոն, Կիրասոն նոյնպէս:

Պատրիարքնիս անասնական անտարբերութեամբ նստեր կը սպասէ և լոկ «հոսհոսական» քարոզներ կը զրուցէ:

Մեզա՞յ Աստու, սխալեցայ, ատկէ աւելի բան մըն ալ կընին Օրման ու Արթին:

Արտասահմանեան խեղճ հայեր, որչափ միամիտ էք եղեր: Լահէի ժողովին զարկած հեռագրին համար ձեր հոգեւորականներէն պահանջեցիք այլեւս ձեր

եկեղեցիները Օրմանեան սրբազանի ազատ անունով չի պըղծեն. . . է՛ հիմակ ի՞նչ պատիժ կրնաք հնարել նոր և աւելի ազատ, աւելի նողկալի, զուտ գաւառական յանցանքի մը համար:

Ասկէ մենք, լուծի տակ հեծկըլտոզներս եթէ պատիժ մը տանք՝ թերեւս նոր «պատասխանատուութիւններու» ծանրութիւն մըն ալ գայ զմեզ ճնշելու: ձեր պարտքն է զՕրմանեան պատժել, որ ետքէն ալ խելագատակներու զօր չընէք ու մեր վրան նետէք «պատասխանատուութիւնը»: Այդ նոր յանցանքը միւս նամակին:

ԲԱԺ

ՊՈՍԻՆ, 13 նոյնիսի

Գարձեալ կղերք — ստիպուած եմ սեւագլուխներու մասին կրկին գրել. ու ի՞նչպէս չի գրեմ երբ ազատ Ամերիկայի մէջ հաստատուեցի թիւն տեղի կուենայ: Սուրաճեան եպիսկոպոս Ուստրէն պատգամներ կորոտայ. «Հայրենիքի խմբագիր Չարչաֆեան Հայաստանեայց եկեղեցիին դուրս ձգեցէք». գիտէք ինչո՞ւ. . . որովհետեւ յանդգներ է «ինկրօսի գործերէն թարգմանել»: Օ՛, ինչ մեծ քրէական յանցանք! մէկը կը թարգմանէ Ինկրօսի ամենէն անմեղունակ գիրքը «Մարգու Ալիստութիւնը», որու ընդ հանուր պարունակութիւնն է թէ ազիտութիւն է համոզումներու վրայ ըրուանալ, մարդիկ իրենց հասարակին համար շարժելի. թող տալու է որ մարդը իր գատողութեան համաձայն գծէ իր հաւատքի սոսնձանը. ու իր գանուի «արձրատարիճան» մը որ կը նկուի! չէ թէ գաղափարներ արտայայտողը այլ զայն հայելէնի թարգմանողը: Թէ ինչո՞ւ կը վախնայ եպիսկոպոսը, այդ շատ պարզ է. իր «ոչխարներ» արդէն «հովիտի» շատ կարեւորութիւն տուող չեն և երբ կը լսեն թէ մէկը իրատուր չունի իրենց համոզումները կա-

Այսօր, մեր իմացականութեամբ ու բարոյականութեամբ շահագրգռող երկու հաստատութիւններն ալ ձիջ իրենց հողին վրայ են: Հոս՝ ազանդները, վարդապետութիւնները իրենց բոլոր զարգացմամբ ու ճիւղաւորումներով. հոն՝ մասնաւոր ընդունակութեանց և կոչումներու խուզարկութիւնն ու մշակումը, ու միեւնոյն ատեն, ճանթութիւնը այն փոխադարձ պարտականութեանց՝ որոնք ամէն անհատի վրայ հաւասարապէս կը ծանրանան, իրրեւ ընկերութիւնը կազմող մասերէն մէկը:

Արդեօք այս բաժանումը մեր բարեպաշտական զգացումներուն կամ մեր յարգանքի ատարկաներուն կըրնա՞յ ուրիշ միտք տեսնել: Ես կը կարծեմ թէ այնիս աւելի քան երբէք ժամանակն է այդ սեւակ երկիւղներէ մեր սիրտը հեռու պահելու: Եթէ կուսակցական ոգին անգաղար չի խաթարէր մեր գատողութիւնը, ամէնքս ալ պիտի համաձայ-

նէինք ըսելու թէ՛ այդ անջատումը ամենէն բնական և ամենէն ուժով միջոցն է վերջ զնելու այն անվտանգութեանց ու պայքարներուն՝ որոնք արդէն չափէն աւելի տեսցին:

Զգելով եկեղեցիին վարդապետական կրթութեան հոգը, որուն վկայեալ պահպանուն է ինք, աշխարհական ուսուցիչները հեռու պահելով այս կրթութեան մէջ մաս ունենալէ, մեր աղաքը անհաւասարած չենք ըլլար երբէք: Դպրոցին չեզոքութիւնը, գործառնք մասնաւոր parti prisով մը մեկնել ջանալով, իրենց ձեռքը զէնք կընեն շատ անգամ-իրապէս, իր ճիւղապետութեան և ճշմարտութեան հետեւութիւնն է: Երբէք այս չեզոքութիւնը չենթադրէր թէ աշխարհական ուսուցիչները պիտի անարգեն հաւատքի սրբութիւնները, կամ իրենց աշակերտներուն յարգել չպիտի տան ժողովրդին նուիրական պաշտամունքները. զանոնք չպիտի յարգեն սիրել եկե-

ղեցին՝ որ քզին ամենէն սրբազան ժառանգութիւնն է և անոր անցեալ փառքէն մնացած միակ կենդանի վկան, չի պիտի ջանան անոնց սրբախնէ մէջ զրոյմելու անձնու իրութեան և հայրենասիրութեան զգացումները որոնք ընկերական ամէն պայմաններու սկզբնական հիմքը կը կազմեն: Հեռու չեզոք ըլլալէ, վարժարանը, այդ սեւակալով, երբէք չի վարանիր իր համակրութիւնը վկայելու այն ամէն գործերուն՝ որոնք այդ ընկերական հաստատութեանց թեւ ու թիկուէք կը հանդիսանան:

Ու դեռ, չակատակ այս ամէնուն, երբ ձախէն, աջէն, երբեմն, խոր անկիւններէ հասնող խեղդուկ և զստամած ձայներու պէս, անիմաստ կոկոտցներ կը լսուին վարժարաններու շուրջը, որոնք միշտ նոյն յանկերգն ունին, և անձնու իրութեան գիմակին տակ կը փորձեն լպիրշ բարձրանալներով թուրառել մասաղ սերունդին բարոյական

ու մտաւոր գաստիարակութեան գործը, անոնց պաշտօնեայները իրաւունքն ունին արհամարհանող վերաբերուելու այդ խաթամով վկայութեան և զանոնք չարամիտ մարդոց զգացումներն համարել:

Այդ կարգի արարածները, իրենց շիջիլիթեթեան գաճած արամարանութեամբ, թող զոփան սոթեանար պատգայ սերունդին սուղեւ. որուն անձեռնմխելի իրաւունքները կը ջանան կապտել, և սանձախն իրենց խղճի խաթմով քանի յիշեն անոր անէժքը՝ իր գաստիարակութեան գաստիարակութեան սողողութիւն:

Լեւոն Սարգսեան

Փ. Պոլիս 9 նոյնիսի

—)(—

